

**ДО ПИТАННЯ СТРУКТУРИЗАЦІЇ
ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ В СФЕРІ
ОБОРОТУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ
(РЕЗУЛЬТАТИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Вивчення особистості злочинця має велике теоретичне й практичне значення, адже по криміногенним якостям особистості можна говорити про вплив різних факторів, які в тій чи іншій мірі стимулювали процеси її соціалізації, або асоціалізації. Розробка цієї проблеми є визначальною умовою для розуміння причин конкретного злочину та злочинності в цілому.

З метою повного і всебічного дослідження особистості злочинця вчені проводять вивчення окремих елементів, які в сумі становлять структуру її особистості. Дослідження структури особистості злочинця дозволяє розглядати його як члена суспільства та певної суспільної групи.

В науковій літературі існує декілька підходів до структуризації особистості злочинця. Так, А. Б. Сахаров виділяє чотири елементи в структурі особистості злочинця: соціально-демографічні, кримінально-правові, соціально-рольові і морально-психологічні (Сахаров А. Б. О личности преступника и причинах преступности в СРСР / А. Б. Сахаров. — М.: Голубиздат, 1961. — 279 с.). Ю. М. Антонян доповнює зазначений поділ, включаючи ще і фізіологічні та «інші важливі з точки зору кримінології ознаки особи» (Антонян Ю. М. Личность преступника / Ю. М. Антонян, В. Н. Кудрявцев, В. Е. Эминов. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. — 364 с.). В. Д. Малков у структурі особи злочинця виділяє дещо інші ознаки: біофізіологічні, соціально-демографічні та соціально-рольові, морально-психологічні, кримінально-правові та кримінологічні (Криминология: учеб. / [Агапов А. Ф., Барінова Л. Ф., Кирилов С. И., Крашениников С. С. и др.]; под ред. В. Д. Малкова. — М.: ЗАО Юстицинформ, 2004. — 528 с.). Для дослідження особистості злочинців в сфері обороту житлової нерухомості використовувалася структуризація запропонована А. Б. Сахаровим.

Дослідження особистості злочинця в сфері оренди житла проводилося на підставі вивчення вироків по кримінальних справах. Загалом було опрацьовано 214 вироків по кримінальних справах по яких зазначено 284 особи. З них при вчиненні шахрайства в сфері обороту житлової нерухомості — 245 та 39 осіб при вчиненні вимагання права власності на об'єкти житлової нерухомості. Крім того, було досліджено матеріали, отримані в результаті досліджень інших науковців.

При дослідженні вироків по кримінальних справах при шахрайстві було встановлено, що розподіл осіб за статевою ознакою виглядає наступним чином: у 109 випадках (44,4 %) злочини вчиняли жінки, у 136 випадках чоловіки (55,6 %). Таку ситуацію можна пояснити тим, що жінки в силу своїх специфічних якостей швидше входять в довіру, менше викликають підозру та недовіру. Вказане є характерним при вчиненні злочинцями шахрайства. Однак при вчиненні вимагання розподіл змінюється: у 39 випадках (100 %) злочинцями виступали чоловіки, що можна пояснити необхідністю застосування погроз або насилля, щодо жертви або її близьких родичів для придушення опору потерпілого.

Наші дослідження також показали, що злочинці в сфері обороту житлової нерухомості мають високий рівень освіти. Так, у 106 випадках особи мали повну середню загальну освіту, у 91 випадках у осіб була вища освіта, у 77 випадках це була середня професійна освіта, лише у 10 випадках злочинці володіли неповною середньою загальною освітою. Зрозуміло, що для вчинення складних операцій з об'єктами житлової нерухомості потрібно володіти знаннями не тільки в юриспруденції, а й в психології. Це характеризує їх як фахівців з достатньо високим рівнем інтелекту.

За даними нашого вибіркового дослідження професійна зайнятість осіб характеризується наступним: найбільший показник склали особи, які не працювали 182 особи (з них 17 були пенсіонерами), 40 осіб були кваліфікованими робітниками, 22 осіб були приватними підприємцями, 14 осіб були службовцями у державних органах, 13 осіб були ріелторами, інші категорії — 13 осіб.

При цьому варто звернути увагу, з 284 осіб, які вчинили злочини в сфері обороту житлової нерухомості, 49 особи займалися діяльністю, яка безпосередньо або опосередковано пов'язана з обігом житла в країні.

Наступним елементом структури особистості злочинця є кримінально-правові ознаки. Варто звернути увагу, що вчинення злочинів у сфері обігу житлової нерухомості особами, які мають судимості зустрічається досить рідко. Так, 199 осіб злочини вчинили вперше, 85 осіб вчинили рецидив, при цьому у 67 випадках особи були раніше засудженні за злочини проти власності, а у 18 випадках за інші злочини.

При характеристиці форм співучасті при шахрайстві вважаємо доцільним поділити його на дві групи залежно від сфери цивільно-правових відносин: при оренді об'єктів житлової нерухомості та при вчиненні інших договорів цивільно-правового характеру.

У сфері укладення договорів цивільно-правового характеру, окрім оренди, у 79 випадках злочини вчинялися без співучасті, у 52 випадках — групою осіб за попередньою змовою, у 16 випадках — організованою злочинною групою та 1 випадок зафіксовано вчинення злочинів злочинною організацією. За нашими дослідженнями в склад групи у 35 випадках входило 2 особи, у 12 випадках 3 особи, у 13 випадках 4 особи і у 9 випадках більше ніж 5 осіб.

При оренді житла значно перевищує кількість злочинів вчинених одноособово, без співучасті. Це можна пояснити простотою укладення угоди, як правило невеликою вартістю оренди житла та правовою безграмотністю потерпілих. Дані виглядають наступним чином: без співучасті — 44, за попередньою змовою групою осіб (у 95 % — 2 особи) — 21.

Соціально-рольова ознака особистості характеризує індивіда у системі існуючих соціальних інститутах, що проявляється у належності особи до певної соціальної групи, взаємодії з іншими індивідами в різних сферах життя соціуму. Одним із таких соціальних інститутів є сім'я. Так, кількість одружених злочинців становила 130 осіб, у 154 випадках злочинці не перебували в шлюбі, з них 118 взагалі ніколи не були одруженими, а 36 осіб були розлученими.

Також слід звернути увагу, що на момент вчинення злочинів у 70 випадках на утриманні в осіб перебували неповнолітні діти, у 6 випадках непрацездатні батьки, при цьому 59 осіб на момент вчинення злочину були безробітними, що на нашу думку також було поштовхом для вчинення злочинів.

Для створення ефективних заходів протидії злочинності у сфері житлової нерухомості варто створити класифікацію злочинців в сфері обігу житлової нерухомості. На нашу думку найбільш ефективним буде поділ на підставі соціально-рольових функцій особи, що бере участь в обороті житлової нерухомості. На підставі цього можна виділити такі групи осіб: особи які безпосередньо професійно здійснюють діяльність в сфері обігу житлової нерухомості (ріелтори тощо); особи які опосередковано професійно здійснюють діяльність в сфері обігу житлової нерухомості (нотаріуси, адвокати, працівники ЖЕК тощо); власники об'єкту житлової нерухомості, або особа, яка на законних підставах користується об'єктом житлової нерухомості; інші особи.

ЧЕРНИШОВ Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Забезпечення надійного захисту права власності є одним з пріоритетних напрямків попередження злочинності. Світовий розвиток економіки та фінансів підвищує «рентабельність» протиправних операцій у сфері грошового обігу, що робить фінансову систему вразливою для кримінальних елементів. За даними Інтерполу прибутки від